

HOOFDSTUK 9

HOFFENKAMP'S

JAREN

1947 - 1963

“...Hoffenkamp, kleine man met een groot, rond, meestal lachend hoofd, ‘Pinsie’, onmiskenbaar Groninger in zijn uitspraak van het Nederlands. Tegen het eindexamen; “Meneer, wilt u nog eens uitleggen wat een grammolecuul is?”. Hoffenkamp: “als je één ding maar goed onthoudt, jonges: grammolekuuln zijn géén grote molekuuln”. “Want”, zo voegde hij daaraan toe (maar die scheikunde is inmiddels achterhaald, zo heb ik begrepen), “grote molekuuln bestaan niet!”

A.Sassen (‘De Oude Weg’, juni 1996)

In 1947 neemt Blikslager afscheid van de school. Het zijn voor hem indrukwekkende jaren geweest als beginnende schoolleider. Klaar voor een nieuw avontuur vertrekt hij naar Deventer, waar hij directeur wordt van de R.H.B.S. aldaar. In latere jaren vervolgt Blikslager zijn carrière als directeur van de R.H.B.S. in Assen.

De opvolger van Blikslager is geen onbekende. Drs. J.G. Hoffenkamp, de voormalige leraar Scheikunde, die tussen 1922 en 1939 op de H.B.S. voor de klas had gestaan, keert terug als de nieuwe directeur. Hoffenkamp heeft de oorlogsjaren doorgebracht in Utrecht, maar hij besluit terug te keren naar zijn geboortegrond. Geboren in Scheemda, is hij van jongs af aan bekend met de regio. Hij maakt naam als een strenge directeur voor zijn leerlingen, die elke ochtend samen met conciërge Reinholdt en later Koops in de hal surveilleert als de leerlingen binnenkomen. Met een onvervalst Gronings accent worden de leerlingen verwelkomt: “Voet’n veeg’n, ‘akk’n ook!” Daarnaast houdt Hoffenkamp ook strak de regie over zaken in de school, zoals het bestuur van PEOS merkt als Hoffenkamp nadrukkelijk betrokken wil worden bij het organiseren van activiteiten. Hoffenkamp

is echter ook een joviale man, zoals blijkt wanneer hij de show steelt op de reünie van 1946 met een bewonderingswaardige conferentie. Tijdens uitstapjes van de school laat hij ook zijn aimabele kant zien. Foto’s van deze uitstapjes laten soms een uitbundige Hoffenkamp zien die goed ligt bij zijn collega’s en bij leerlingen.

Met Hoffenkamp gaan we een relatief rustige tijd tegemoet. We bedoelen hier vooral mee te zeggen dat er in deze naoorlogse jaren van wederopbouw andere zaken dan grote onderwijsvernieuwingen op de agenda van de overheid staan. Wel wordt in 1946 de Vernieuwingsraad ingesteld door de Minister van Onderwijs, van der Leeuw. Kort gezegd is de opdracht van de raad om de algemene en sociale vorming van leerlingen een centralere plek te geven in het onderwijs in plaats van de overdracht van kennis. Ook wordt er gepleit voor de invoering van een nieuwe vierjarige middelbare school die naast het H.B.S. en het gymnasium zou functioneren. Onderdeel van het plan is om een brugklas voor alle opleidingen in te voeren ter vervanging van het toelatingsexamen. Er is in onderwijsland echter geen draagvlak voor deze ideeën en de plannen verdwijnen in de la.

Later, aan het begin van de jaren vijftig, neemt onderwijsminister Rutten het voorstel weer uit de la. Hij ontwerpt zijn onderwijsplan met anders ingerichte schoolstromingen, gericht op de persoonlijkheidsontwikkeling van de leerling. Het is minister Cals die deze ideeën nog weer later oppakt en omvormt tot de alom bekende Mammoetwet van 1968. Pas dan krijgt de school weer te maken met belangrijke onderwijshervormingen.

Zo ver is het echter nog lang niet als Hoffenkamp begint als directeur en direct met een groot probleem geconfronteerd wordt: hoe krijg ik voldoende leerlingen op mijn school? Dit zal feitelijk de kernvraag blijven gedurende de komende bijna 20 jaar.

Groepsportret tijdens schoolkamp in 1949 in "de Beetse". De barak op de achtergrond heeft dienst gedaan als onderkomen voor WO2 voor werklozen uit West-Nederland, in WO2 voor Amsterdamse joden en na WO2 voor NSB-ers.

weet het antwoord daar ook op: "Het teruglopen van het aantal leerlingen uit dorp Emmen zal wel geheel een verkeerskwestie zijn. Vandaag hoorde ik uit zeer betrouwbare bron dat men te Emmen de H.B.S. te Ter Apel hoger aanslaat dan die te Coevorden. Mijn zegsman meende, dat een treinreis van een half uur onder de gegeven omstandigheden verre de voorkeur kreeg boven een onzekere reis (naar Ter Apel) van een uur per tram of bus." In 1939 telt de school 26 leerlingen uit Emmen zelf (66 uit de gemeente Emmen), in 1943 is dat aantal 14. Het totaal aantal leerlingen is 120 in september 1943. De oorzaak van de dan nog kleine teruggang is niet alleen de slechte verbinding. Blikslager vermoedt in zijn verslaggeving aan de Commissie van Toezicht ook dat Coevorden lagere eisen stelt.

De strijd voor voldoende leerlingen speelt eigenlijk al vanaf de oprichting van de school. Direct na de start vertoont de school aanvankelijk een groei en in 1925 wordt er les gegeven aan een totaal aantal leerlingen van 144. Het aantal zakt dan weer terug naar 89 in 1932. In 1939 trekt het weer aan, vooral door de toeloop van leerlingen met een M.U.L.O. diploma voor de derde klas. De school heeft in dat jaar 129 leerlingen.

Op 8 december 1943 schrijft Blikslager een brief aan de Commissie van Toezicht "om kwade geruchten tegen te spreken". Het verhaal schijnt rond te gaan dat de school veel leerlingen verliest. Vooral vanuit Emmen schijnt de terugloop groot te zijn. Blikslager

Dit is echter 1943. Het Emmer Lyceum is er dan nog niet. Na de start van deze school in september '44, krijgt de concurrentiestrijd om leerlingen pas daadwerkelijk vorm. De oprichting van het Emmer Lyceum betekent voor de Rijks H.B.S. Ter Apel het begin van een moeizame strijd voor het bestaan. Baumann heeft er voor gewaarschuwd. Blikslager heeft een felle strijd gevoerd. Het is nu aan Hoffenkamp om met passende oplossingen te komen.

Helaas beschikken we niet over de concrete leerlingaantallen van de jaren direct na de oorlog zodat we de invloed van de school in Emmen niet kunnen meten. We zien echter dat

Mej. van Vreumingen ontvangt bij haar afscheid in 1961 een cadeau uit handen van GLV bestuurslid Dick Wolf

het aantal aanmeldingen in die jaren gestaag afneemt. In 1950 wordt een leerlingenpopulatie van 87 vastgesteld. In 1959 is het aantal (exclusief de leerlingen van het internaat) 73. Een reden is de al eerder genoemde hevige concurrentie, niet alleen van het Emmer Lyceum, maar ook van het Christelijk Lyceum (1949) en – later – de Katholieke H.B.S. (1959) in Emmen die na de oorlog worden opgericht.

Wellicht de belangrijkste reden voor de terugloop is echter het achterblijven van de economische groei van Ter Apel en omgeving. In de jaren twintig is er alle reden om te verwachten dat Ter Apel zich zou ontplooiën in de richting van een dorp met veel (industriële)activiteiten en veel inwoners als gevolg. Met hulp van de overheid neemt Emmen deze rol echter op zich. Al in de oorlog is Emmen de grootste gemeente van de provincie Drenthe en trekt het veel werkverschaffende industrieën aan. Zo komen de verwachtingen van het zo overtuigde oprichtingscomité van de school (en vele anderen in de regio) niet uit. De verwachte groei van leerlingen (en Ter Apel!) blijft in elke geval voorlopig uit.

Hoffenkamp wijst in een bijeenkomst in 1955 met vertegenwoordigers van de gemeente en met hoofden van de lagere scholen op het halve voedingsgebied van de school. Zo dicht aan de grens met Duitsland gelegen, kan de school de komst van

leerlingen uit het oosten helemaal uitsluiten. Uiteraard is dit geen nieuw element in de discussie. Ook het oprichtingscomité meent vóór 1921 dat het halve voedingsgebied voldoende zou zijn.

Wellicht dat ook de oprichting van de Christelijke U.L.O. in Ter Apel (in 1951) een rol heeft gespeeld. Hoewel de R.H.B.S altijd een school is geweest voor alle gezindten, is het niet onwaarschijnlijk dat de instroom van U.L.O. leerlingen hierdoor afgenomen is. Het is immers denkbaar dat de leerlingen van de U.L.O. hun weg vervolgen op het Christelijk Lyceum in Emmen. Concrete gegevens over de leerling-stromen in deze jaren ontbreken echter, zodat we deze stelling niet kunnen onderbouwen met cijfers. In de correspondentie van de school wordt er echter wel gewag van gemaakt.

Een brief geschreven aan het College van B & W van Vlagtwedde aan het eind van 1959 gaat in op de problematiek. Er is een commissie opgericht om onderzoek te verrichten naar de voortdurende leerling-daling. Ook in deze brief wordt verwezen naar de concurrentie van de confessionele scholen in Emmen en Stadskanaal. De commissie brengt een aantal argumenten onder de aandacht van de burgemeester en zijn wethouder. Opvallend is dat de commissie sterk aandringt op het versoepelen van de eisen van het toelatingsexamen. Ook in andere brieven wordt er gesproken over de

strengere toelatingseisen van de R.H.B.S. Maar de commissie noemt nog een aantal zaken:

“Aangezien het totaal aantal leerlingen, dat de R.H.B.S. bezoekt onrustbarend klein is en ieder jaar nog afneemt, dient ook de toelating tot de andere klassen en vooral de tussentijdse toelating bevorderd te worden en zeker niet te worden tegengewerkt zoals nu het geval is.”

De brief gaat verder: “Het zou goed zijn dat bij hoofden van de lagere scholen meer propaganda wordt gemaakt voor het middelbaar onderwijs en in het bijzonder voor de R.H.B.S. te Ter Apel.”

En tot slot een opvallende passage:

“Ook het Gem. Lyceum te Emmen trekt vele kinderen uit Ter Apel tot zich, waaraan de sfeer op de R.H.B.S. niet vreemd schijnt te zijn.”

Wellicht doelt de commissie op het niet zo positieve leerklimaat in de school, waar Paul de Vries in het volgende hoofdstuk meer over schrijft.

De commissie beveelt een bijeenkomst aan tussen de directeur, het college en de commissie van toezicht van de school om met passende maatregelen te komen. Aanbevolen wordt om een brugklas in het leven te roepen, zoals alle middelbare scholen in de omgeving (de brief noemt Emmen, Winschoten, Stads-kanaal en Coevorden) ook gedaan hebben. Later daarover meer.

In de strijd om toch aan voldoende leerlingen te komen, wordt er in twee richtingen gedacht. Allereerst wordt vanuit de gemeente de oprichting van een jongensinternaat bewerkstelligd. Een internaat gekoppeld aan een school is geen onbekend fenomeen in het land, hoewel het dan vooral over katholieke (jongens)internaten gaat. Echter, plaatsen als Hoogeveen en Hoogezand kennen ook internaten die gesticht zijn in de buurt van de H.B.S.

We kunnen niet nalaten te wijzen op de actieve rol die het gemeentebestuur heeft gespeeld om de R.H.B.S. te helpen. Met het stichten van het gemeentelijke internaat gaat het gemeentebestuur verder dan we redelijkerwijs van haar kunnen verwachten. Natuurlijk is de

bedoeling om vooral de H.B.S. te helpen aan meer leerlingen, maar het internaat laat niet na in advertenties ook de mogelijkheid van de U.L.O. te promoten. Bekend is ook dat een redelijk aantal leerlingen van het internaat de U.L.O. bezocht heeft, al of niet als opstap naar de H.B.S.

In het volgende hoofdstuk is een en ander over de beleving van het internaat geschreven. We beperken ons daarom op deze plek tot een aantal feiten. Het internaat is in 1952 gesticht als een gemeentelijk internaat. Dat houdt in de praktijk in dat het internaat zichzelf financieel moet kunnen bedruipen, maar dat de gemeente garant staat voor exploitatiekosten. Het gebouw aan de Sellingerstraat staat lokaal bekend als café Scholtens. Oud Ter Apelers zien in het rechterdeel van het pand nog het café terug.

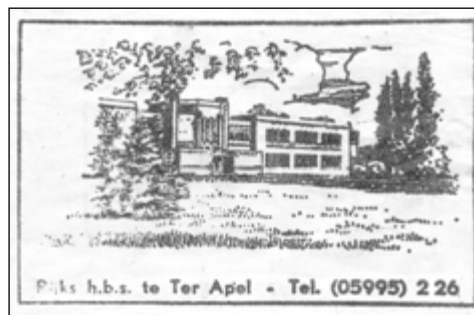
Hoffenkamp in de tijd dat hij directeur was

De eerste directeur is D.W. van den Bosch. Van den Bosch, van ‘huis uit’ wiskundeleraar, gaat energiek het land door om leerlingen binnen te halen. In september 1952 wordt begonnen met 22 leerlingen. Gedurende de jaren die volgen fluctueert het bewonersaantal tussen deze 22 en 54. Bij het zilveren jubileum in 1975 huisvest het gebouw bijvoorbeeld 42 jongens. Van den Bosch neemt afscheid in 1966. Andere directeurs van het internaat zijn F.D. Laurens (1966 – 1970), J.A.W. Vossen (1972 – 1983) en mevrouw M.A. Boerma (1983- 1987).

Het internaat kent vanaf begin jaren zeventig veel bezettingsproblemen. Een oorzaak lijkt de mentaliteitsverandering in de jaren zestig en zeventig te zijn. Internaten hebben op de

een of andere manier de uitstraling van een strenge kostschool en passen volgens velen niet meer in de moderne opvoeding van hun tijd. Als in 1978 het exploitatietekort van het internaat op de agenda van de gemeenteraad staat, merkt een raadslid op dat hij niet ongelukkig zou zijn met de sluiting van het instituut. Het instituut is volgens velen hopeloos verouderd. Het internaat heeft dan al enkele jaren achtereen een exploitatietekort. Voor het jaar 1978 bijvoorbeeld praten we over een tekort van fl. 113000,-.

Suikerzakje van eind jaren 50 van de vorige eeuw. Een abonneenummer van de telefoon had nog slechts 3 cijfers.

Van sluiting komt het niet in 1978. Het internaat gaat nog enkele jaren moeizaam door. In 1984 trekt de gemeente zijn handen af van het internaat. Men gaat dan nog kort tijd door als een particuliere stichting, breidt de mogelijkheden uit door een jongens – en meisjes internaat te worden, maar het doek valt al gauw. Het gebouw wordt in 1987 verkocht en gaat dienst doen als het christelijke conferentieoord 'De Ark'.

Het internaat heeft de R.H.B.S geen wind-eieren gelegd. Vooral in de jaren vijftig tot halverwege de jaren zestig hebben de extra leerlingen die vanuit het internaat de school bezochten, de R.H.B.S. door een moeilijke tijd heengetrokken. Als eerbetoon aan het internaat is een tweetal ervaringen van 'internaters' op zijn plaats in dit boek.

Aan het eind van de jaren vijftig lezen we van plannen om tot een brugklas te komen. Het is geen originele gedachte. Zoals we gezien hebben, is ook de overheid van zins geweest tot een dergelijke brugklas te komen via het voorstel van de vernieuwingsraad van 1946. Op andere scholen bestaat zo'n 'brugklasse' al. De discussie voor de H.B.S in Ter Apel begint in 1955, wanneer er gesproken wordt over de totstandkoming van 'een voorbereidende klasse'. Op 30 maart 1955 wordt er door de Commissie van Toezicht zelfs een verzoek gericht aan het Ministerie van Onderwijs om een dergelijk klas op te mogen zetten. Het college van B & W krijgt een afschrift van het verzoek. Als belangrijkste argument voor deze klas brengt de commissie de aansluitingsproblemen van leerlingen naar voren. "De commissie is bekend met de grote regionale moeilijkheden, die zich bij de aansluiting van het lagere en V.H.M.O. in Ter Apel en omgeving voordoen", zo schrijven voorzitter Sassen en de zijnen. Dat een dergelijke klas ook extra leerlingen oplevert voor de school, wordt in het verzoek niet vermeld. Dat het een rol speelt is echter wel duidelijk.

Het verzoek wordt ondersteund door professor Stellwag van de Universiteit van Amsterdam die op verzoek van Hoffenkamp enkele argumenten op papier heeft gezet. Stellwag schrijft op 4 april van dat jaar onder andere:

"De lagere scholen leiden, zoals men mij heeft medegedeeld, alleen op voor zogenaamd eind-onderwijs. Dit is onvoldoende om aansluiting met een H.B.S. te waarborgen. De methode om kinderen eerst gedurende één jaar naar de M.U.L.O. te sturen is didactisch ongewenst, daar de M.U.L.O. methodisch op de manier van de lagere school te werk gaat, dat wil zeggen dat men op de M.U.L.O. de nadruk meer legt op het kennen dan op het verkrijgen van inzicht in de leerstof."

Stellwag pleit voor een goede onderwijzer die les zou moeten gaan geven aan deze klas. Het zou iemand moeten zijn die "enigszins op de hoogte is met de leerstof van het middelbaar onderwijs. Het bezit van een middelbare akte A of enige lagere akten is voor een dergelijke onderwijzer gewenst, omdat die in dit geval ook les zou kunnen geven in de eerste klasse van de H.B.S."

Het antwoord van het ministerie op het verzoek kennen we niet, maar het is ongetwijfeld afwijzend geweest. Van een overgangsklasse op de R.H.B.S. is voorlopig namelijk nog geen sprake. Wellicht dat de voorgestelde rol van een nieuwe type onderwijzer voor het ministerie een brug te ver is.

Het duurt nog een aantal jaren voordat de discussie weer geopend wordt. In de al eerder genoemde brief van eind 1959 (de precieze datum staat niet vermeld) doet een commissie het voorstel nogmaals. Nu wordt niet gesproken van een 'voorbereidende klasse', maar van een 'brugklasse' en een 'brugjaar'. De steun voor de oprichting ervan door de gemeente Vlagtwedde is volgens deze commissie "onmisbaar".

De suggesties van de commissie zijn aangekomen. Aan het begin van 1960 worden spijkers met koppen geslagen. Er wordt door Hoffenkamp, de commissie van toezicht en de ge-

Enkele leerlingen op het gazon voor de school. Op de achtergrond de nog volledig onbebouwde Ruitenkamp.

meente besloten om tot de oprichting van een brugklas over te gaan. Al op 20 februari 1960 wordt de inspecteur van onderwijs gevraagd om zijn mening. Twee maanden later is het besluit gevallen. De brugklas zal in september 1960 beginnen. Opvallend is dat Hoffenkamp in een brief van 29 april weer spreekt van een 'voorbereidende klasse'. Hij stelt in de brief voor om snel tot publicatie over te gaan, om potentiële ouders en leerlingen te informeren.

We kunnen ons afvragen of de invoering van deze voorbereidende klas invloed heeft gehad. Het lijkt er op dat de klas 'beleidsarm' is ingevoerd. Aan de buitenkant lijkt er namelijk niet zo heel veel veranderd te zijn. Weliswaar krijgen de brugklasleerlingen onder meer les van leraren van de M.U.L.O. (die daarvoor naar de R.H.B.S komen), de leraren hanteren dezelfde boeken en de lessentabel blijft onveranderd. We kunnen evenwel constateren dat de onderliggende doelstelling, namelijk het aantrekken van meer leerlingen, niet bereikt wordt. Wel groeit het aantal leerlingen licht sinds 1959. De redenen daarvoor zijn de groei van Ter Apel en het (enigszins) versoepelen van de toelatingsnormen. In september 1963 telt de school 118 leerlingen.

We hebben al even de oprichting van de Christelijke U.L.O. (later 'De Akker') in 1950 aangestipt. Op 27 april 1950 besluit de gemeenteraad van Vlagtwedde akkoord te gaan met de oprichting van deze school, die dan zijn intrek kan nemen in het schoolgebouw van de Openbare U.L.O. aan de Heemker Akkerstraat. In dezelfde vergadering

wordt ook besloten dat de Openbare U.L.O. een nieuw schoolgebouw krijgt op de hoek van de Stationsstraat en de Bentlagestraat.

De Christelijke U.L.O. neemt daarom eerst zijn intrek in het gebouw van de R.H.B.S. De school zit toch ruim in het jasje met een beperkt aantal leerlingen. Dat de inwoning niet altijd probleemloos verloopt, blijkt uit een heftige brief van Hoffenkamp aan de Inspecteur van onderwijs op 20 juni 1951. Hoffenkamp heeft zich al een poosje ingehouden over de onrust die door de U.L.O. leerlingen wordt veroorzaakt, met name bij een leraar "die geen orde kan houden".

"Telkens", zo schrijft Hoffenkamp, "ontvang ik van mijn docenten klachten over rumoer tijdens de lessen. Een enkele keer heb ik ingegrepen, doch ik wilde ook niet op alle slakken zout leggen, misschien heb ik wel te veel geslikt. Wel had ik mij reeds voorgenomen om op een eventueel verzoek nog eens de huisvesting te verlengen, afwijzend te adviseren. Er gebeuren te veel dingen, waarvan wij last ondervinden. De gemeente Vlagtwedde moet nu maar elders naar lokaliteiten voor Chr. U.L.O. onderwijs uitzien. Ik wens met September weer alleen met eigen leerlingen te beginnen. Mijn leerlingen dreigen anders ook U.L.O. – allures te krijgen."

Voor de brief van Hoffenkamp is echter een directe aanleiding. Wat is er namelijk gebeurd? Hoffenkamp is op de vrijdagmiddag voorafgaand aan de brief naar school gefietst en hij hoort al vanaf grote afstand

rumoer vanuit de school komen. Dichterbij school aangekomen, ziet hij leerlingen van de U.L.O. op de banken staan. “Ik als een haas naar boven”, zo vervolgt de directeur zijn relaas, “deed een inval, en trof een klasse zonder leraar aan, stoeiend, schreeuwend enz.” Hoffenkamp besluit daarop de heer Meijer, de directeur van de Christelijke U.L.O., op te zoeken. Hij vindt Meijer, “gezellig babbelende met de derde leerkracht te zamen in één klasse aan, waar het ook al niet erg stil was.”

Als Hoffenkamp het verhaal vertelt, trekt Meijer zijn beleving in twijfel. Hoffenkamp weet te melden dat hij niet staat “te fantaseren” en dat hij niet duldt dat “de naam van de school door jullie wanordelijkheden in gevaar komt.” Tot overmaat van ramp vervolgt de discussie zich in de hal, in het bijzijn van de werkster, als Meijer Hoffenkamp “de huid vol schold.” Meijer zou geschreeuwd hebben dat hij “rechten had”, dat hij het niet nam dat Hoffenkamp zich met zijn leerlingen bemoeide en dat hij zich niet kan voorstellen dat het zo erg was.

Hoffenkamp lijkt in eerste instantie voet bij stuk te houden. De Christelijke U.L.O. moet ergens anders lokalen gaan vinden. Een maand later echter, op 20 juli, volgt er een bespreking tussen Hoffenkamp, Meijer en de heer Schuringa van het bestuur van de Christelijke U.L.O. Hoffenkamp stelt in het gesprek voor dat de U.L.O. alsnog de beschikking krijgt over drie lokalen tot men over gaat naar het gebouw aan de Heemker Akkerstraat. De heren gaan ervan uit dat dit voor 1 oktober van dat jaar kan. Dat blijkt op te gaan. De Christelijke U.L.O. verhuist naar het oude U.L.O. gebouw aan de Heemker Akkerstraat, de openbare U.L.O. vertrekt naar het nieuwe gebouw op de hoek van de Stationsstraat en de Bentlagestraat en zo worden de R.H.B.S. en de U.L.O. burens van elkaar.

Het is ook interessant om naar het personeelsbestand te kijken tijdens het directeurschap van Hoffenkamp. Het programmaboekje van het schooljaar 1948 – 1949 (kosten 50 cent...) vermeldt de volgende personeelsleden:

J.G. Hoffenkamp
W. Balk

Ir. P. Th. Rensma
F. Muller
H. Stoker

J. Hemkes

H. H. Schoonveld

A.J. H. J. Hobbelt

C.W. Nak
Mej. A. van Vreumingen
K. Nicolai
A. Bliet
W. Reinholdt

Directeur, leraar in Scheikunde
leraar in Wiskunde, Natuurkunde en
Cosmografie
leraar Natuurkunde en Mechanica
leraar in Nat. Historie
leraar in Staatsinrichting en Staathuishoud-
kunde
leraar in Aardrijkskunde, Hand – en
Lijntekenen
leraar in Nederl. Taal en Letterkunde en
Geschiedenis
leraar in Franse Taal – en Letterkunde en
Geschiedenis
leraar in Engelse Taal – en Letterkunde
lerares in Hoogduitse Taal – en letterkunde
leraar in Handelswetenschappen
leraar in Lich. Oefening
Amanuensis – Conciërge

In april van het schooljaar wordt Kornelis Nicolai, die nog maar kort in dienst is, ernstig ziek. Uit de correspondentie maken we op dat Hoffenkamp heeft geprobeerd om Gaemers, die de school kort na de oorlog heeft verlaten en nu in Emmen voor de klas staat, terug te halen als vervanger. Dat lukt (nog) niet. Mej. G. Muntendam vervangt de zieke leraar. Nicolai overlijdt op 28 oktober 1948, slechts 24 jaar jong. Gaemers zal in 1953 weerkeren, om tot zijn pensioen in 1964 aan de school verbonden te blijven.

De leraar Frans, Hobbelt, vertrekt in 1949. Hij wordt later directeur van de Christelijke H.B.S. in Groningen (Augustinus College). Als hij in 1980 vanwege zijn pensioen afscheid neemt van de school en in het kader daarvan een interview aflegt, komt hij nog even terug op zijn periode in Ter Apel. Hobbelt heeft Frans gestudeerd, met geschiedenis als bijvak. Dat was voor Hoffenkamp voldoende om Hobbelt ook te vragen een aantal lessen geschiedenis te geven. Het zijn vooral deze geschiedenislessen geweest, die Hobbelt hebben doen besluiten te vertrekken. Zoals hij zelf zegt in het interview, weet hij met veel moeite de leerlingen in de stof voor te blijven. Als hij zijn bevestiging van geschiedenis helemaal heeft, besluit hij te vertrekken. We zien hierbij direct het probleem van de kleine school. Vaak zijn er te weinig uren in het eigen vak, zodat leraren feitelijk vaak onbevoegd les geven in een ander vak. Zo heeft Hemkes in al zijn jaren aan de H.B.S. aardrijkskunde gegeven op basis van zijn kweekschool diploma. Of bijvoorbeeld Schoonveld naast zijn doctoraal Nederlands ook een bevoegdheid geschiedenis heeft, hebben we niet kunnen achterhalen. Er is aanleiding om te denken dat dit niet het geval is geweest.

In het schooljaar 1950-1951 gaat H. (Harm) Stoker met pensioen. Hij krijgt in september 1951 een grandioos afscheid, natuurlijk vooral omdat hij één van de mensen van het eerste uur is. Stoker is dertig jaar aan de school verbonden geweest.

Een even groot afscheid krijgt de andere pionier, de heer Reinholdt in maart 1951. Reinholdt wordt opgevolgd door de heer Koops, die natuurlijk ook de woning aan de Oudeweg naast de school betreft.

Een andere noemenswaardige wijziging is de benoeming van Hemkes eind 1949 tot onderdirecteur. Kennelijk worden de taken van directeur steeds meer uitgebreid waardoor een dergelijke benoeming noodzakelijk is. Hemkes als de 'primus inter pares', lijkt de meest aangewezen persoon te zijn. Met ingang van het schooljaar 1959 – 1960 neemt Schoonveld deze taak op zich. Hemkes is dan 65 jaar en hij gaat het wat kalmer aan doen. In augustus 1959 wordt hij gehuldigd door de G.L.V. vanwege zijn grote verdiensten voor de school. Hemkes blijft voor een aantal lessen tot 1966 aan de school verbonden. Hij is bij zijn afscheid 72 jaar. De 'Ruysdael van Westerwolde', zoals Hemkes genoemd wordt in het Nieuwsblad van het Noorden, vertrekt in dat jaar naar Bilthoven waar hij in 1988 op 94-jarige leeftijd overlijdt.

Als Schoonveld onverwacht vertrekt in 1961, wordt gymleraar Blik onderdirecteur. Ondanks de korte periode dat Schoonveld de functie van onderdirecteur uitoefent, verdient hij enige aandacht als een leraar die bij vele leerlingen een onuitwisbare indruk heeft achtergelaten. Herman Hendrik Schoonveld komt, zoals we al eerder gemeld hebben, in 1928 aan de school. In de 33 jaar die hij de school gediend heeft, heeft hij naam gemaakt als een uiterst kundige leraar, die niet al-

leen erudiet is, maar ook zijn kennis op een aangename manier kan overbrengen. Het is opvallend hoe vaak de naam Schoonveld terugkeert in de herinneringen van oud-leerlingen in 'De Oude Weg'. In 'De Oude Weg' van augustus 1965 herinnert oud-leerling Pim Scheepstra zich Schoonveld aldus:

"Hij was een man met een eigen stijl, sterk in zijn pro en contra's...als bijna geen ander bezat hij de gave zijn leerlingen volledig te animeren. Nagenoeg geen leerboeken gebruikend, werkte hij zijn, in de loop der jaren volmaakt geordende dictaten af, alle leerlingen daarbij tot volledig meedoend bewegend. Hij wist een grote belangstelling voor het Nederlands en Geschiedenis op te wekken."

Schoonveld is een zeer betrokken leraar. Duidelijk is dat voor hem het leraar zijn niet stopt met zijn lessen. Hij is onder meer de oprichter van een zogenaamde debatingclub, die door de oorlog aan een voortijdig eind gekomen is. Schoonveld vertegenwoordigt de school in de G.L.V. en hij neemt het op zich om samen met enkele oud-leerlingen de reünie van 1946 te organiseren. Hij is ook een man met een duidelijke uitstraling en het lijkt vanzelfsprekend dat hij Hemkes opvolgt als onderdirecteur.

Schoonveld, die op school door het leven gaat als 'H2S', woont tijdens zijn schooljaren aan de Hoofdkade nr. 19. Hij heeft het monumentale huis zelf laten neerzetten in de jaren dertig. Wellicht verklaren de donkere dagen in de aanloop naar de oorlog de naam van het huis? Tot op de dag van vandaag prijkt vol trots op de

Direkteur Hoffenkamp en de heer Blik met waarschijnlijk een eindexamenklas poserend voor de trap in de hal. Op de achtergrond het aquarium dat daar jarenlang stond.

woning 'Pax Sperata'. Veel leerlingen herinneren zich de indrukwekkende auto waar Schoonveld in rond reed. Meent een enkele leerling dat het om een Buick gaat, volgens de kenners gaat het echter om een Kaiser Fraser, een niet zo veel voorkomende auto. Vast staat - alweer volgens de kenners - dat hij gedurende zijn laatste jaren in Ter Apel in een Opel Kapitän rondrijdt.

Schoonveld is ook lid geweest van een "commissie voor het gedenkboek van 1946". De commissie heeft het plan opgevat een gedenkboek te schrijven met vele foto's, de geschiedenis van de school, met bijdragen van leraren en leerlingen, met een beeld van het schoolleven, de namen van leerlingen en docenten, enz. Het is er niet zo precies van gekomen. Hopelijk is dit gedenkboek daarom een beetje naar de smaak van Schoonveld. Zijn normen wetende, zou het voor de redactieleden een geruststelling zijn als het zijn goedkeuring zou wegdragen.

In 1961 vertrekt ook mejuffrouw Aartje van Vreumingen. Ze is 36 jaar aan de H.B.S verbonden geweest. Tijdens haar afscheid op 3 juni wordt ze beschreven als "een volkomen betrouwbare gids die jarenlang steeds weer opnieuw op een zeer degelijke wijze in de les-

sen voorging". Directeur Hoffenkamp meldt dat hij zich nooit zorgen heeft hoeven maken over de resultaten bij Duits, "die waren altijd even goed". Uiteraard wordt mejuffrouw van Vreumingen ook toegesproken door oud-directeur Lindeijer. Mejuffrouw van Vreumingen overlijdt in 1972 op 75-jarige leeftijd.

Op 1 maart 1963 vertrekt Jaap Hoffenkamp zelf. Dat wil zeggen, hij vertrekt als directeur. Nog tot het eind van het schooljaar blijft hij aan de school verbonden als leraar scheikunde. In een relatief gemakkelijke periode heeft hij de school bekwaam door de jaren heen geleid. Hoffenkamp heeft daarbij ook vooral oog gehad voor de culturele ontwikkeling van de leerlingen. Zo worden er onder zijn aansturing vele schoolconcerten georganiseerd onder de titel 'Een uur Muziek'. De school is daarmee een voorloper in het land. Hoffenkamp blijft na zijn afscheid van school in Ter Apel wonen. Hij overlijdt daar in mei 1972 op 74-jarige leeftijd.

De opvolger van Hoffenkamp is ingenieur Hendrik Havinga. Met Havinga gaan we de roerige zestiger jaren in, de tijd van de democratisering, van emancipatie en onderwijsvernieuwing.

DE D.H.B.S. TUSSEN 1947 EN 1963 IN NOTULEN

"De school heeft de reputatie een moeilijke school te zijn".

Eén zin typeert de school in die jaren aan de Oudeweg goed. Het is een zin uit een brief van burgemeester en wethouders van Vlagtwedde aan de minister van O en W. De school wordt moeilijk gevonden door de ouders in Ter Apel en ruime omgeving. Is dat verifieerbaar? Brieven van ouders zijn er helaas niet bewaard gebleven. En als je zelf tussen 1954 en 1957 een paar jaren leerling was? Ben je dan objectief? Eerlijk gezegd niet, want het succes van de schrijver van dit hoofdstuk was gering in die jaren. Je moet er daarom óf niet aan beginnen óf je moet je kennis putten uit de aller betrouwbaarste bron. Een dergelijke bron is er. Je komt heel dicht bij de mening van de ouders, docenten en ook van de leerlingen als je leest in de 'Notulen van de Lerarenvergadering' over de perioden 1947-1958 en 1959-1968. De delen 3 en 4 zijn te raadplegen in het Rijkshistorisch Centrum in Groningen. In de

Notulen staan alle verslagen van vergaderingen van de docenten. De reeks begint overigens al in 1921.

De periode 1947-1963 is de tijd van drs. J.G. Hoffenkamp. De school heeft het moeilijk tijdens zijn directeurschap, want de groei van het leerlingental stagneert. Er is zelfs een terugloop.

Daarvoor is er zeker een reden, die buiten de macht van de directeur valt: in Emmen komen twee confessionele scholen, een Rooms-katholieke H.B.S. en een Christelijk Lyceum. Het kan niet anders of er gaan leerlingen uit het gebied van de Ter Apeler H.B.S. naar die scholen. De gemeente helpt de stagnatie op te lossen door een Internaat op te richten. De docenten waarderen dat waarschijnlijk wel, maar om te zeggen, dat de jongens met open armen worden ontvangen, gaat te ver.

De andere reden van de stagnatie is terug te voeren op het onderwijsklimaat op de school. Dat bestaat vooral uit de opvatting dat de leraren het allemaal goed weten en dat de leerlingen heel hard moeten werken.

Er zijn verschillen tussen deze nieuwe jongens van het internaat en de jongens uit de streek. De internaters zijn nogal eens wat ouder en vroegwijs. Daarmee gaan de docenten maar moeizaam om. We lezen in de Notulen zelfs dat er leerlingen zijn die van hen de raad krijgen om "zo weinig mogelijk om te gaan met de jongens van het Internaat."

In Ter Apel dringen ook invloeden door, waarmee de directeur geen raad weet. In 1955 zijn de resultaten van de school en van de inspanningen van de leraren onder de maat: 113 leerlingen en 62 bevorderd. Het blijft zo en het wordt niet beter. In 1957 zegt de directeur op de Promotieavond in het Boschhuis: "Wij hebben een zeer moeilijk jaar achter de rug: van de 109 leerlingen zijn er 28 afgewezen. Dat er dit jaar veel zittenblijvers zijn, hebben wij sinds lang zien aankomen en ik voorspel dat, indien er geen verandering komt, dit steeds erger zal worden. De jeugd is niet slecht, maar ondervindt de gevolgen van nadelige krachten. Er is een sterk Amerikaanse inslag van de maatschappij." De directeur roept de ouders op om met de school samen te werken. Op welke wijze zegt hij op deze avond niet. Hij vraagt

ook om achter de leraren te staan, zelfs om "het stuur radicaal om te gooien." Zij moeten hun kinderen wijzen op hun plichten. De kinderen moeten weer weten wat een groot voorrecht het is het MO te mogen volgen en dat alles wat er op school gebeurt ter wille van hun vorming is. Hoffenkamp's advies is dat de ouders "trachten hun kinderen weer aan de huiskamer te binden."

Ik heb me afgevraagd, toen ik had gelezen over de Amerikaanse invloeden, wat er toch bedoeld kon worden. Na enige tijd besepte ik dat het moest gaan over Bill Haley die in 1956 de rock 'roll als het ware uitvond en over Elvis Presley die uit de radio schalde met 'Hounddog' in de Arbeidsvitaminen. De Amerikanen hadden in Duitsland radiozenders, de AFN,

Halverwege de 50-er jaren, directeur Hoffenkamp wordt ontvangen door Sinterklaas in de gymnastiekzaal

waarnaar gretig werd geluisterd. Het was allemaal zo heel anders dan liedjes zoals 'Wij gaan naar de speeltuin toe' van Heleentje van Capelle. Televisie bestond nog nauwelijks en wie kon kijken, zag keurige spelletjesprogramma's van Theo Eerdmans en Mies Bouwman. En een grammofoon? Wie had er een grammofoon en platen? Maar het is waar, Louis Armstrong zong en blies te sterren van de hemel, op schoolfeesten kwam een dixieland-band. Het was allemaal nogal braaf en zeker ook netjes. Er was een paar keer per jaar een schoolfeest waar de gezelligheid werd gemaakt met ranja en cola. Een band onder leiding van de geweldige pianist Piet Wielinga, 'zo'n internater', met een drumstel en een verbouwde theekist als contrabas. Trok Hans Diderich aan de snaren? Visnetten met daarin ballonnen boven de dansvloer. Soms slaagde een enkeling er in om een flesje rum binnen te smokkelen, want daarmee maakte je een cocktail. Maar o wee, wie werd betrapt werd een week geschorst en bij herhaling van school gestuurd.

Het was natuurlijk niet allemaal droefenis. PEOS organiseerde prachtige schoolfeesten waarover nog lang werd nagepraat. Er waren docenten die daarin een rol speelden. De gymnastiekleraar Blik had talent voor cabaret en droeg veel bij. Een andere docent, De Jong (1949-1955), wordt bij zijn afscheid geprezen door de voorzitter van PEOS, Tineke Hidding. Zij zegt dat hij een fijne leraar was en dat hij veel heeft gedaan als regisseur. "U had steeds iets voor ons dat een glimlach op de lippen bracht." De Jong had een vriendelijk antwoord: Eén ding is zeker, jullie Ja is Ja en jullie Nee is Nee. Jullie waren mijn vrienden. Ik was wel eens erg streng, ik heb ook wel eens strafwerk gegeven, maar daar had ik 's avonds last van. Ik had dan wel naast de leerling willen gaan zitten, ook met een blad papier voor me, om te helpen."

Hoffenkamp probeert natuurlijk om de resultaten te verbeteren. Een mogelijkheid daarvoor is een betere relatie met de leiding van het internaat. Er wordt besloten om op 21 november 1955 een vergadering te beleggen om de cijfers van de internaatjongens te bespreken. De procedure is, dat eerst de docenten hun zegje doen over elke leerling en dat de heren Van den Bosch en Weiss daarop reageren. Ook deze bijeenkomst is zorgvuldig gedocumenteerd. De heel persoonlijke tekst lezend, zou je zeggen dat het de moeite en tijd loont om daarmee door te gaan maar het blijft helaas bij één keer.

Ook in november 1955 besluit de docentenvergadering een proefwerkrooster in te stellen. Voor de leerlingen is dat erg prettig. Hoffenkamp: "De leerlingen zijn dankbaar voor de spreiding." In maart 1956 echter gaan er al weer stemmen op om de roosters af te schaffen. Er zijn docenten die de planning van hun stof niet op orde hebben en daardoor komen ze niet aan voldoende toetsmomenten. Er is een leraar die boos zegt dat hij de run op de roosters 'mensontierend' vindt. Hij wil er direct vanaf. Maar Hoffenkamp

Dansavond, vermoedelijk in 'de Posthoorn' Directeur Hoffenkamp begeleidt Akkie Huisman

wil niet terug naar de tijd dat er veertien dagen lang niets anders dan proefwerken worden gegeven. Is dat de reden dat de bewuste docent zoveel 'schriftelijke werkjes' geeft?

De ouders zullen, zo nemen de leraren zich voor, "op tijd worden gewaarschuwd bij minder gunstige vorderingen." Er vindt ook een onderzoek plaats onder ouders over de tijd die aan huiswerk wordt besteed. Het zijn tekenen dat de school zich ernstig bezig houdt met het gebrek aan successen van de leerlingen. Ik heb me afgevraagd wat de inspectie van de 'toestand van de school' heeft gevonden. Die moet ook zijn grote zorgen hebben gehad. Maar het archief in Groningen geeft daarover niets prijs.

In deze periode wordt er afscheid genomen van docenten die hele generaties leerlingen hebben gevormd. Juffrouw Van Vreumingen, in 1961, zij gaf Duits, komt al op schoolfoto's voor uit 1927. Evenals J. Hemkes, die er zelfs nog eerder was, 1921. Beiden worden uitvoerig en hartelijk uitgewuifd als je dat van iemand als Hemkes tenminste mag zeggen.

Juffrouw Van Vreumingen wordt geprezen door leerlingen en haar collega's. Hoffenkamp zegt tegen haar: "Hoe moeilijk het U soms ook viel in verband met uw gezondheid, uw school, uw leerlingen gingen voor alles. Alles moest wijken voor uw taak als lerares." Je kan het gerust bijzonder noemen dat haar 5e klas apart afscheid van haar heeft genomen. De Juffrouw slaagde er in om met de Duitse literatuur de belangstelling van haar leerlingen op te wekken. De oud-leerlingen van de G. Lindeyervereniging hebben haar ook nog een onvergetelijke dag bezorgd.

De heer Hemkes nam afscheid in 1959, maar bleef nog wel wat lessen geven. Hij doceerde tekenen, maar ook aardrijkskunde en een tijdje geschiedenis.

Tijdens de les Nederlands door Schoonveld, middenin achter Natuurlijk tekenen, want daarvan kennen zelfs mensen hem die nooit les van hem hadden gehad. Hoeveel 'etsen van Hemkes' hangen er niet in huizen overal in het land en waarschijnlijk ook wel in het buitenland. Vrijwel iedereen die een band met "de zuidpunt van Westerwolde" heeft, bezit een ets van het klooster, of van de oude linde ervoor of van de

molen in Ter Haar. Hemkes was een ambachtsman en een ambachtelijke kunstenaar. Deze opvatting droeg hij nog uit bij zijn antwoord op alle aardige woorden die tegen hem waren gezegd op 10 juli 1959: "Een vreemde trok de neus op voor de pannetjes en de potjes die ik liet tekenen. Hij (de vreemde, PV) wilde olie verf. Ik ben niet tegen vrije uitingen, maar het moet geen camouflage zijn van onkunde."

De enige leraar van wie nooit afscheid is genomen is H.H. Schoonveld. Hij is voor velen een legendarische docent. Schoonveld gaf zijn Nederlandse lessen praktisch altijd zonder boeken. De leerlingen hadden een schrift waarin fabelachtige schema's verschenen van lange zinnen versierd met lange pijlen en formules. De lange pijlen die wezen van het ene woord of zinsdeel naar het andere. Onder de woorden kwamen streepjes, afkortingen en getallen. Die hoorden bij de naamvallen. Want 'ook het Nederlands had, net als Duits en Latijn, naamvallen'. Hij gebruikte zo nu en dan de Latijnse termen als nominativus, genitivus, dativus en accusativus voor de vier naamvallen. Ik herinner mij dat hij dat belangrijk vond omdat we die Latijnse begrippen voor het vak Duits in de tweede klas ook zouden leren. 'Nu weet je het alvast'.

Tussen de bedrijven door maakte Schoonveld ook uitstapjes naar taalverwantschap en taalgeschiedenis. Hij legde de relatie uit van de Germaanse talen, waarvan Nederlands er immers één is, met het Sanskriet. Een voorbeeld dat ik me herinner is dat het woord 'wet' een afstammeling is van 'veda' in het Sanskriet. Natuurlijk vergat hij niet te vertellen hoe dat verhuizen van Zuid-India naar Europa was gegaan.

Ook Schoonveld had een lange loopbaan aan de school. Hij gaf in de jaren twintig al les op de H.B.S.. In 1947 viert de school een groots jubileum, het is eigenlijk het zilveren feest van de school. Een van de motoren bij de organisatie is Schoonveld.

Hoewel hij jaren lang zelf de Notulen der Lerarenvergadering verzorgde, verdwijnt hij er ineens uit tussen 9 december 1960 en 20 maart 1961. Hij moet ontslag nemen van de school en hij vertrekt na korte tijd naar het buitenland.

Tegen het eind van zijn loopbaan op de H.B.S. veranderen de ideeën van de directeur langzamerhand.

De Promotieavonden, hoogtepunten in het schooljaar die zijn ingesteld door hem, Hoffenkamp, zijn een geschikt podium om gedachten te delen met de

leerlingen en hun ouders. Hoffenkamp doet dat dan ook vaak. In de eerste jaren benut hij de gelegenheid om te wijzen op de zware verantwoordelijkheid van de ouders én de leerlingen.

Maar in 1960 komt er een kentering: "De opvoeding is in de eerste plaats een gezinstak, daarnaast dient ook de school mee te werken. Er bestaan voor het kind thans meer mogelijkheden om uit te glijden, dan voor ons vroeger. Daarom is het zo belangrijk dat ouders en de school het kind trachten op te vangen."

Alle nieuwe pogingen tot opvoeding zijn gebaseerd op de zelfwerkzaamheid van het kind. Dan richt hij zich tot besluit naar de leraren: "Het eist aandacht om te leren weten hoe die bij ieder verschillend kind kan worden gewekt. Wie die liefde niet heeft zal het niet leren."

Dit zijn nieuwe en belangrijke overpeinzingen op de H.B.S. in de jaren vijftig.

Op 2 juli 1962 kondigt Hoffenkamp de komst van zijn opvolger aan. Ir. Hendrik Havinga komt in maart 1963 als de nieuwe directeur. Havinga is bevoegd in scheikunde en natuurkunde. Hij is de derde achter-eenvolgende chemicus die de scepter zal zwaaien.

Op de Promotie van 12 juli 1962 gaat Hoffenkamp verder waar hij was gebleven, een jaar daarvoor. Hij spreekt opnieuw over de verschillende mogelijkheden van de leerlingen. "Maar ze hebben allen de behoefte te ervaren dat ze een zaak te pakken hebben en dat ze zich geborgen kunnen weten. De leraar moet zich de tijd gunnen zich hun rijpingsniveau aan te passen, terwijl hij hen in de les moet prikkelen om een hoger niveau te bereiken."

Hoffenkamp preciseert zijn gedachten daarover uitvoerig. Hij ziet dat de school de leerlingen moet helpen om de "problemen die op hen afkomen op te helpen lossen en hun rust te geven. De leerling is aan een nieuwe zienswijze toe en de leraar moet daarvoor gevoelig zijn." Over de rol van de docenten zegt de directeur: "De leraar heeft de taak controle uit te oefenen of problemen verwerkt zijn. Hij moet zich zekerheid verschaffen over de effecten van zijn inspanningen. Zo moet het mogelijk zijn de moderne opgroeiende jeugd op te voeden tot serieuze werkers en tot flinke eerlijke persoonlijkheden." De docenten krijgen het volgende mee om over na te denken in hun vakantie: "Lesgeven is meer dan deze oppervlakkige zienswijze: uitleg, lessen overhoren, repetities, voldoende of onvoldoende, bevorderen of niet. Gelukkig zijn er in ons vak steeds nieuwe prikkels om de moeilijkheden te boven te komen. Om ieder naar eigen kracht en vermogen de jeugd te dienen."

Wat een prachtig slot van zijn loopbaan.

De Promotieavond wordt vervolgd met een kleine opera: 'Three 's a Company' van Anthony Hopkins. Er zijn drie professionele solisten en ze worden begeleid op de piano. Het is een succes net als het gezellige bal na. Trouwens ook een traditie die je misliep als je niet was bevorderd.

Paul de Vries

PLEZIER EN ONTWIKKELING SAMEN. PEOS IN 1956-1959

Over de naam PEOS is de voorzitter van de schoolvereniging in het jaar 1959 eerst heel stellig. Op de 'strikvraag' wat de letters betekenen zegt Suze Baartman-de Vries direct Plezier en Ontspanning Samen. Dan een brede glimlach en de twijfel slaat al toe. "Nou ja," zegt ze, "voor mij was het in geval Plezier en Ontspanning." Suze was leerlinge van de H.B.S. van 1956 tot 1961. Al in de derde klas werd ze voorzitter van PEOS. Het was wel een moeilijke periode voor PEOS vindt ze. Want hoe kon het bestuur de fantastische shows uit de tijd van Lineke Smit, Dick de Groot en anderen evenaren. Ze bedoelt de show waarin Al Jolson in 1954 op de planken van het Boschhuis stond. "Wij voelden het als een last om ook iets goeds te presenteren."

Maar er kwamen ideeën. Het vaste openingsnummer op elke Grote Avond was het optreden van de PEOS-girls. Zij waren een groepje meisjes dat dan een dans uitvoerde tijdens zo'n grote avond. "We hadden bedacht dat we daarop een variant moesten maken: een stel jongens zou in hawaii-rokjes en andere exotische kleding de taak van de PEOS-girls, het maken van de openingsdans, overnemen. Dat moest natuurlijk, we-

gens het verrassingseffect, geheim blijven. Vooral voor Hoffenkamp." Suzanne diept uit haar geheugen een paar namen op: Reurt Roggenkamp, Jan Kwast, waarschijnlijk ook Wolter Goeman en Albert Kleinenberg. "Ik weet zeker, dat ik er wel paar vergeet. Er moest ook een, vooral simpele, choreografie komen. Die jongens hadden immers geen ervaring als PEOS-girls. Ik denk dat Betsie Drenth dat voor haar rekening heeft genomen. Betsie was op ballet en danste goed. Omdat het allemaal een verrassing moest zijn, repeteerden we bij ons thuis. Mijn moeder maakte de rokjes van raffia.

PEOS Toneelgroep op H.B.S. feest 1950

<p>JAARLIJKSE</p> <h1>FEESTAVOND</h1> <p>TEVENS VIERING VAN HET 4^E LUSTRUM</p> <p>VAN DE</p> <h2>SCHOOLVERENIGING</h2> <h1>P.E.O.S.</h1> <p>OP VRIJDAG 22 DECEMBER 1950 IN HET BOSCHHUIS TE TER-APEL</p> <p>o</p> <p>AANVANG HALF ACHT</p>	<h2>PROGRAMMA</h2> <table border="0"> <tr> <td style="vertical-align: top;"> <p>1. OPENING</p> <p>2. H.B.S.-LIED</p> <p>3. P.E.O.S.-GIRLS</p> <p>4. COWBOY-SONGS</p> <p>5. HOEPELOEFENING</p> <p>6. P.E.O.S.-COCTAIL</p> <p>PAUZE</p> </td> <td style="vertical-align: top;"> <p>7. HET SLIPPERTJE</p> <p>PERSONEN:</p> <table border="0"> <tr> <td>FRANK</td> <td>CHRIS MULLER</td> </tr> <tr> <td>BETTY, ZIJN VROUW</td> <td>LIES DIJKSTRA</td> </tr> <tr> <td>HENRI WEVERS</td> <td>JO BAAS</td> </tr> <tr> <td>LOUISE, ZIJN VROUW</td> <td>HIEKE BAKKER</td> </tr> <tr> <td>NEELTJE, DIENSTBODE</td> <td>TALLY WAALKENS</td> </tr> <tr> <td>JASPER, TUINMAN</td> <td>JOHAN VAN KLINKEN</td> </tr> </table> <p>8. SINGING SISTERS</p> <p>9. MEDAUBAL</p> <p>10. OP EEN PERZISCHE MARKT</p> <p>11. FINALE MET BEST.OVERDRACHT</p> <p>12. SLUITING</p> </td> </tr> </table> <p>MUZIKALE VERZORGING „AB VERWER”</p>	<p>1. OPENING</p> <p>2. H.B.S.-LIED</p> <p>3. P.E.O.S.-GIRLS</p> <p>4. COWBOY-SONGS</p> <p>5. HOEPELOEFENING</p> <p>6. P.E.O.S.-COCTAIL</p> <p>PAUZE</p>	<p>7. HET SLIPPERTJE</p> <p>PERSONEN:</p> <table border="0"> <tr> <td>FRANK</td> <td>CHRIS MULLER</td> </tr> <tr> <td>BETTY, ZIJN VROUW</td> <td>LIES DIJKSTRA</td> </tr> <tr> <td>HENRI WEVERS</td> <td>JO BAAS</td> </tr> <tr> <td>LOUISE, ZIJN VROUW</td> <td>HIEKE BAKKER</td> </tr> <tr> <td>NEELTJE, DIENSTBODE</td> <td>TALLY WAALKENS</td> </tr> <tr> <td>JASPER, TUINMAN</td> <td>JOHAN VAN KLINKEN</td> </tr> </table> <p>8. SINGING SISTERS</p> <p>9. MEDAUBAL</p> <p>10. OP EEN PERZISCHE MARKT</p> <p>11. FINALE MET BEST.OVERDRACHT</p> <p>12. SLUITING</p>	FRANK	CHRIS MULLER	BETTY, ZIJN VROUW	LIES DIJKSTRA	HENRI WEVERS	JO BAAS	LOUISE, ZIJN VROUW	HIEKE BAKKER	NEELTJE, DIENSTBODE	TALLY WAALKENS	JASPER, TUINMAN	JOHAN VAN KLINKEN
<p>1. OPENING</p> <p>2. H.B.S.-LIED</p> <p>3. P.E.O.S.-GIRLS</p> <p>4. COWBOY-SONGS</p> <p>5. HOEPELOEFENING</p> <p>6. P.E.O.S.-COCTAIL</p> <p>PAUZE</p>	<p>7. HET SLIPPERTJE</p> <p>PERSONEN:</p> <table border="0"> <tr> <td>FRANK</td> <td>CHRIS MULLER</td> </tr> <tr> <td>BETTY, ZIJN VROUW</td> <td>LIES DIJKSTRA</td> </tr> <tr> <td>HENRI WEVERS</td> <td>JO BAAS</td> </tr> <tr> <td>LOUISE, ZIJN VROUW</td> <td>HIEKE BAKKER</td> </tr> <tr> <td>NEELTJE, DIENSTBODE</td> <td>TALLY WAALKENS</td> </tr> <tr> <td>JASPER, TUINMAN</td> <td>JOHAN VAN KLINKEN</td> </tr> </table> <p>8. SINGING SISTERS</p> <p>9. MEDAUBAL</p> <p>10. OP EEN PERZISCHE MARKT</p> <p>11. FINALE MET BEST.OVERDRACHT</p> <p>12. SLUITING</p>	FRANK	CHRIS MULLER	BETTY, ZIJN VROUW	LIES DIJKSTRA	HENRI WEVERS	JO BAAS	LOUISE, ZIJN VROUW	HIEKE BAKKER	NEELTJE, DIENSTBODE	TALLY WAALKENS	JASPER, TUINMAN	JOHAN VAN KLINKEN		
FRANK	CHRIS MULLER														
BETTY, ZIJN VROUW	LIES DIJKSTRA														
HENRI WEVERS	JO BAAS														
LOUISE, ZIJN VROUW	HIEKE BAKKER														
NEELTJE, DIENSTBODE	TALLY WAALKENS														
JASPER, TUINMAN	JOHAN VAN KLINKEN														

PRIJS 20 CENT.

Het geheel werd een groot succes. Voor de rest van de show hadden we een grote steun aan Blik, de gymleraar.”

Op de vraag waaruit de Grote Avond verder bestond, vertelt Suzanne dat er een Café de Paris was. Is er voor de jongere generaties een beetje uitleg nodig? De jaren '50 waren de jaren van de Franse chansons, de Franse films en de Franse filosofen. In Ter Apel kwam daarom een Frans café op de planken. “Blik had voor zulke dingen echt talent. Bij elkaar zittend kwamen de ideeën opborrelen. We hadden ook een fantastische pianist, Piet Wielinga. Ik mocht een paar Franse liedjes zingen met Eddy Boutmy. “J'ai rendez vous avec vous.” Ik had nauwelijks een idee wat ik zong. Mijn dochters hebben me toen ze jong waren wel eens gevraagd om het voor hen te zingen. Ze konden zich toen bijna niet voorstellen hoe hun moeder op de planken stond.

Na de pauze was er ook een toneelstuk, uitgevoerd door andere leerlingen.

Wat ik als voorzitter natuurlijk nog wel moest doen, was de openingstoespraak houden. Dat vond ik erg spannend.

En verder was er ook de leuke 'representatie' voor soortgelijke avonden van scholen in de wijde omgeving, grote feestavonden in Winschoten, in Veendam en Emmen. “Hoe we daar heen gingen? Weet ik niet meer, ik denk met de bus. Niemand had een rijbewijs. Of een auto. We logeerden daar dan bij aardige families. Omgekeerd natuurlijk ook.”

Behalve een Grote Avond was er ook een Kleine Avond. Die was er voor de 'Ontwikkeling', de cultuur. “Het speelde zich in Café Timmer af. De cultuur werd in mijn tijd als voorzitter verzorgd door Eijkelboom, de leraar Engels. Hij kon goed voorlezen. Dat was altijd heel leuk. Het hoefde echt niet persé Engels te zijn. Na de pauze was er een fuif, ook zo'n bijna uitgestorven woord. Het duurde van ongeveer half acht tot middernacht. Er werd gedanst in de ballroom-stijl die we hadden geleerd van Balster de Boer in zijn dansschool!” Suzanne kan daar ook een foto van laten zien. Hoffenkamp waagde zich ook op de dansvloer.

De school had een kleine aula (“op de eerste verdieping rechts”) voor kleine opvoeringen. Daarin had PEOS eigenlijk geen taak meer, want die avonden waren de verantwoordelijkheid van 'Het Nut'. Ze kan zich nog wel een paar namen herinneren: Otto Sterman, een Surinaamse verteller en schrijver die

Het PEOS-feest in het Boschhuis stond in 1962 in het teken van het afscheid van de heer Hoffenkamp. Het toenmalige PEOS-bestuur, opent de avond. Vl.n.r Jan Dijkstra, Toos Wachters, voorzitter Wolter Goeman, Alie Bos en Wim Sluiter.

Er werden stukjes opgevoerd. Eén daarvan werd uitgevoerd door zingende kunstschilders Wolter Goeman en Wim Sluiter.

De lerarenvergadering onder aanvoering van de directeur (Wolter Goeman). Men besprak luidkeels de resultaten van eindexamenkandidaat Hoffenkamp.

Kandidaat Hoffenkamp op het toneel geroepen en toegesproken door de voorzitters van de uitgenodigde leerlingenverenigingen. Op de foto is de voorzitter van de vereniging van het internaat, baron van der Feltz, aan het woord. Hij wordt geflankeerd door andere internaters, dan zien we met bloemen een groep vertegenwoordigers van de zusterverenigingen uit Emmen en Stadskanaal en rechts naast kandidaat Hoffenkamp het PEOS-bestuur.

bed benoemd aan de O.L. school te Warfhuizen.

wij — Door de R.H.B.S.-vereen. Se
 ing „P.E.O.S.” werd in de zaal van Te
 we den heer Lubberman alhier de
 len jaarlijksche feestelijke bijeenkomst
 zal gehouden van directeur, leeraren,
 die vele leerlingen, ouders en tal van
 aan oud-leerlingen uit alle deelen van
 erd het land. De groote zaal was
 lag geheel bezet. Muziek, zang en Te
 tooneespel wisselden elkander af.
 Een gezellig bal besloot deze uit-
 stekend geslaagde en mooie avond.

In het bevrijdingsjaar 1945 werden ook de jaarlijkse feestelijkheden weer opgestart. Dit keer in bioscoop "Flora" van de heer Lubberman

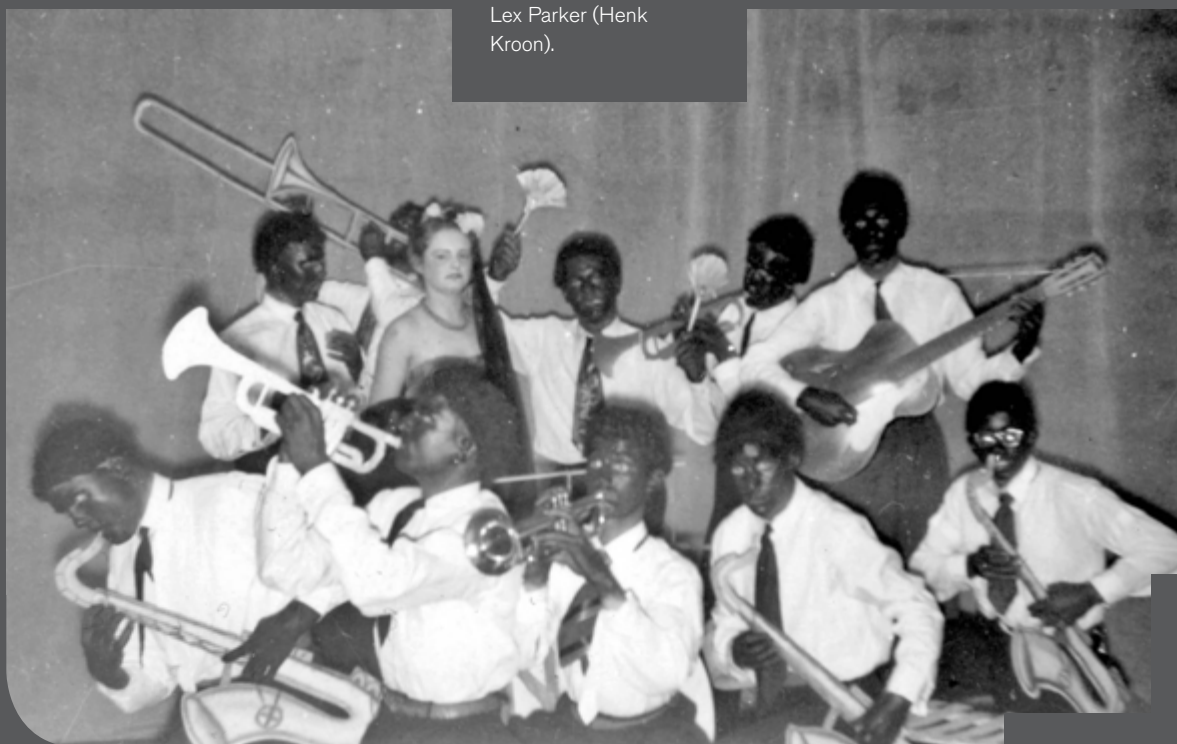
verhalen bracht over een toverspin, Anansi; je had ook Albert Vogel de toneelacteur, die voordroeg. Er was kamermuziek waar een jonge tenor optrad: John van Kesteren, die later ook over de grenzen heel beroemd werd. Hoffenkamp probeerde wel cultuur de school binnen te brengen en de school was daar ook trots op.

Zo langzamerhand glijdt het gesprek naar andere onderwerpen. Ook naar enkele leraren: "Rikus Bruin leerde ons thema's van beroemde symfonieën en daar is toch wel wat van blijven hangen bij mij. Eijkelboom, die zo goed kon voorlezen, had de beroerde gewoonte om schriftelijke overhoringen te geven op dagen van grote proefwerken. Het regende dan enen. Nu was er wel een register, waarin docenten hun proefwerken registreerden maar niet iedereen gebruikte dat op de goede manier. Ik probeerde wel in te grijpen en kon me dat door mijn resultaten ook wel veroorloven, maar ja, niet altijd met succes. Goede herinneringen heb ik ook aan gymnastiek. Blik deed in mijn herinnering veel aan atletiek, dat vond ik leuk.

Hoogtepunten in het schooljaar waren ook de sporttoernooien met andere scholen. In Emmen was een groot toernooi rond Pasen. Er werd van alles gedaan, atletiek, volleybal, basketbal, voetbal natuurlijk. Er was een prachtige sporthal en een mooi veld. Het was altijd heel gezellig, met aan het eind een feest.

In 1960 hadden we in de zomer een meisje uit de V.S. te logeren, ze was een uitwisselingsleerlinge. Zoiets wilde ik ook graag, maar informatie was er op school niet te vinden. Achteraf bleek dat er wel fol-

PEOS-avond 1950 met Evelyn Night (Lieneke Smit) and the Nightcaps. De begeleidingsband stond onder leiding van Lex Parker (Henk Kroon).

ders binnenkwamen, maar dat die verder niet werden verspreid. Toen ik in 1962 zelf een jaar in de V.S. was geweest, heb ik bezoekjes gebracht aan de school. Hoffenkamp waardeerde dat zeer. Er is nog een leerling geweest, Jaap Dijkstra, die dat benut heeft. Zelfs zo sterk, dat hij na zijn studie medicijnen weer terug is gegaan naar Amerika.

Tot slot nemen we het Lentenummer van 'De Oude Weg' met de aanmeldingen voor de reünie nog eens door om te kijken wie er allemaal komen. Suze meent: "Het wordt vast gezellig, straks in september. "

Paul de Vries

